

ЗМІСТ

Передслів'я 5

Книга 1

ЧАС РОМАНТИЗМУ

Коріння княжого роду. Іван Федорович 9

Книга 2

ЧАС ПОЗИТИВІЗМУ

Стовбур родового дерева: «Останній в роді,
як останній дуб...». Володислав Федорович 173

Книга 3

ЧАС МОДЕРНІЗМУ

Спалах останнього цвіту родової крони. Дарія Віконська 362

Послів'я 551

Бібліографія 552

В з'ясуванні колін і племен
кров пустив я собі, й під лупою
проступили в літописах вен
Херсонес і вітри за Сулою.
Сонно в крові хитнулись віки,
аж із дна – в каламутному чині
звирувалися вірні жінки,
покосились похмурі мужчини.
Княжий меч мій клякнув у золі,
покороблений рідною кров'ю...
...дикі, горді, нервові мужі –
монотонний, упертий труд раси...

Іван Малкович. Літопис

Передслів'я

Коли у 1883 році власник маєтку у селі Вікно та кількох інших поселень на галицькому Поділлі Володислав Федорович, за порадою маляра Корнила Устияновича, намислив запросити молодого, але вже відомого українського літерата Івана Франка до написання біографії його батька Івана Федоровича, в українському галицькому літературно-мистецькому просторі жанру історичної біографії ще не існувало.

У надиктованій у січні 1909 року автобіографії для видавництва «Herders Konversation Lexicon» Іван Франко наголосив на важливості зустрічі на своєму життєвому гостинці з Володиславом Федоровичем: «...Я радо прийняв запрошення багатого дідича Володислава Федоровича прийхати до його маєтку Вікно в Скалатському повіті, щоб там написати на підставі багатого родинного архіву докладну біографію Івана Федоровича, батька теперішнього власника. Жваво взявся я до праці і зробив за час свого триразового перебування у Вікні у рр. 1883–1885 силу цікавих витягів з листів та щоденників Федоровича, привіз додому також том копій з різних документів, переписаних для мене власноручно дівчиною Марією Карнецькою, що проживала в домі дідича. В цей період, коли я одержував від пана Федоровича скромну підмогу – 25 гульденів місячно, простудіював я докладно у Львові часи перед 1848 р[оком] у Австрії, і, зокрема, в Галичині та написав по-українськи першу частину біографії Івана Федоровича, яка заповнила б цілком немалий том (загалом 12 великих розділів), але яка досі лишилась в рукопису як приватна власність пана В. Федоровича»¹. Ця заувага самого Франка про те, що ним був написаний лише перший том, знімає усі сумніви деяких дослідників щодо того, що друга частина Федоровичевого життєопису не була створена.

¹ Іван Франко, Листи (1895–1916), [у:] Idem, Зібрання творів: У 50 томах, Том 50, Київ: Наукова думка 1986, с. 359.

Франко не докінчив біографії Федоровича. Перша її частина була опублікована аж через століття після її написання. Однак досвід створення Федоровичевого життєопису став для нього великою школою наукових досліджень, спроби вписати мікроісторію окремої людської екзистенції у простір макроісторії європейського континенту.

Складні взаємини Івана Франка із замовником книги Володиславом Федоровичем відображені й у їхньому листуванні. Хоча й написана перша частина книги не пішла до друку, й продовження її не було, між І. Франком та В. Федоровичем залишилися достатньо дружні взаємини, які триватимуть ще багато років, а їхні долі постійно між собою перетинатимуться.

Іван Федорович (1811–1870), український шляхтич княжого роду, був польським патріотом, брав участь у польському підпіллі, боронив Варшаву від російських військ у 1831 році, входив до пропольського кола в австрійському Райхстазі в 1848 році. Писав польською мовою, був автором наукових праць, збірки афоризмів. Професор Дмитро Чижевський у «Нарисах до історії філософії в Україні» називає його цікавим українським соціологом². Поетичну творчість Івана Федоровича не можна назвати значимою ні для польської, ні для української літератури. Однак віднайдені Франком у архіві в маєтку у Вікні біля Скалата кілька Федоровичевих поезій польською та українською мовою є яскравими свідченнями епохи: й етнічно-культурної самоідентифікації автора, і його участі в історичних та політичних процесах сучасної йому епохи.

Важливим для розуміння становлення як мистецької, так і наукової постаті Івана Франка є окреслення тих внутрішніх причин, які не дозволили йому завершити це біографічне дослідження.

Ярослава Мельник цілком точно зауважила, що «одним із найважливіших постулатів Івана Франка-дослідника літератури було осмислення постаті письменника як “цілого чоловіка”, “живого чоловіка” у тріаді: людина, мистець, громадянин»³. Власне на полі пошуку й спроб сформування цієї цілісності Іван Франко мусив помітити, що він не зможе досягнути такої повноти в образі Івана Федоровича. Франко

² Дмитро Чижевський, Нариси до історії філософії в Україні, [у:] Idem, Філософські твори: У 4 томах / Ред. В. Лісовий, Том 1, Київ: Смолоскип 2005, с. 13.

³ Ярослава Мельник, І остання часть дороги... Іван Франко: 1908–1916, Коло: Дрогобич 2006, с. 86.

кілька разів підкреслює українськість свого героя, наголошуючи, що він «був з роду і свідомости русином і признається до того від молодости». Володислав Федорович забажав, щоб «помертний пам'ятник його батькові здвигнений був у мові того люду, котрого сином покійник завжди почувався, для котрого в житті своїм багато робив добра, котрого сумну долю відчував так сильно, котрого мовою й сам володів дуже добре...»⁴.

Перший великий біографічний твір в українській галицькій літературі не був доведений до завершення; він архітектонічно та структурно недосконалий. Однак ця недовершеність народжена не тільки відсутністю досвіду в її автора, вимогами замовника якнайшвидше його закінчити, великим масивом історичного матеріалу, який треба було опрацювати й мистецьки освоїти за украї стислі терміни, але і внутрішніми політичними, соціальними, етнічними «напругами» у постаті самого героя, який мав подвійну національну ідентичність. Вони руйнували первісну ідею, яку хотів бачити замовник біографії: представлення героя Франкової студії як українського патріота на тлі історії XIX віку. Водночас цей науково-творчий досвід дозволив пізніше Іванові Франкові створити цілий шерг життеописів видатних мужів української історії.

Прагнення заможного українського дідача створити такий замовний життеопис свого батька і передати його нащадкам свідчить, що в останній чверті XIX століття в українській шляхти Галичини визрівало розуміння того, що слово писане є не менш важливим пам'ятником людині та її добі, ніж родові портрети у дорогих рамах, фільварки, латифундії й родові гнізда та пишні надгробні пам'ятники.

Син Івана Володислав (1845–1918) – великий землевласник і політичний діяч, поет і автор збірки афоризмів та наукових трактатів. Як і батько, писав польською мовою, був одним із найбільших меценатів для української культури й громадського життя, одним із перших голів «Просвіти». Одночасно він не поривав із польськими політичними колами; під час перебування у Райхсраті як депутат нижньої палати, входив до Польського кола. На початку XX віку Володислав Федорович буде обраний довічним членом Палати вельмож (Палати панів) – верхньої палати віденського Райхсрату. У 1917 році російські окупанти спалили

⁴ Іван Франко, Життя Івана Федоровича і його часи, [у:] Idem, Зібрання творів: У 50 томах, Том 46, Частина 1, Київ: Наукова думка 1985, с. 11, 12.

дотла його маєток із неоціненною величезною колекцією мистецьких творів та історичних документів.

Донька Володислава, внучка Івана – Іванна (Йоанна) Кароліна (Ліна) Маєр-Федорович (за чоловіком – Малицька) (1893–1945) увійшла в українське письменство та культуру як Дарія Віконська, авторка короткої прози, літературознавчих, літературно-критичних та мистецтвознавчих досліджень. Була близькою до кола поетів-вісниківівців, писала уже, звичайно ж, українською мовою.

Історія роду Федоровичів – діда Дарії Віконської, її батька, та й її самої є віддзеркаленням бурхливого процесу народження в Галичині модерної української нації – від Романтизму до Модернізму – з усіма їхніми складними й інколи трагічними пошуками своєї етнічної, станової, політичної ідентичності – на тлі непростих, туго переплєтених історичними, політичними, культурними, сімейними вузлами українсько-польсько-австрійських відносин.

Ліна Федорович-Малицька (Дарія Віконська) – одна з небагатьох в українській літературі письменниця, в родових коренях якої переплєлися князівські корені часів Русь-України, шляхетських родів цілої Європи. Подібним феноменом в українському письменстві була, мабуть, лише Наталена Королева, графиня Дунін-Борковська.

Доля кожного з трьох письменників трьох поколінь роду Федоровичів тісно переплітається із світовідчуванням, світоуявленням трьох епох: творчість і чин Івана Федоровича закорінені в польський і український Романтизм, Володислава Федоровича – у Позитивізм, в «органічну працю», Ліни Федорович-Малицької (Дарії Віконської) – у Модернізм. Відтак кожному з них присвячена тут окрема книга життя – книга творчості, чину, любови, праці, ненависти та страждань на тлі їхніх епох. Доля цього письменницького роду – це й історія Галичини ХІХ – першої половини ХХ віку.

Ігор Набитович (1964 р. н.) – український і польський літературознавець, перекладач (із білоруської та польської мов); доктор філології (doktor habilitowany), доктор філософії (PhD) Українського Вільного Університету в Мюнхені (Баварія), професор. Професор Університету ім. Марії Кюрі-Склодовської (UMCS) у Любліні. За фахом – математик, фізик, філолог. Автор книжок «Леонід Мосендз – лицар Святого Грааля» (2001), «Універсум sacrum'у в художній прозі (від Модернізму до Постмодернізму)» (2008) та біля 200 наукових публікацій з теорії літератури, компаративістики, історії європейських літератур українською, англійською, білоруською, польською, хорватською, французькою, туркменською мовами.

ISBN 978-966-378-632-2

9 789663 786322 >

YAKABOO.UA